

10. Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема таких, що можуть загрожувати їхньому життю та здоров'ю: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 800 - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2018-%D0%BF#Text>

Маліцька Юлія Іванівна, здобувачка ступеня вищої освіти бакалавра за спеціальністю 081 Право інституту заочного та дистанційного навчання НАВС

Науковий керівник: Петрина В.Н., професор кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології НАВС, кандидат юридичних наук

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ НОРМ ПРО МЕДІАЦІЮ В ЦИВІЛЬНО ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

В кожній демократичній країні, що керуються принципом верховенства права, існує громадянське суспільство, тобто «суспільство, в основі якого лежить розгалужена мережа незалежних від держави інституцій, об'єднань та організацій, створених самими громадянами для виявлення й здійснення різних громадських ініціатив, задоволення своїх суспільних потреб та обстоювання колективних інтересів» [1]. В громадянському суспільстві, зокрема, з метою обстоювання фізичними і юридичними особами своїх прав і інтересів створюються відповідні інститути, які відомі як «альтернативні способи вирішення спорів». «Альтернативне вирішення спорів (ADR — англ. Alternative dispute resolution) є узагальнюючим терміном, який застосовується до великої кількості процедур вирішення спорів/конфліктів в позасудовому порядку» [2].

«Альтернативне вирішення спорів визначено як група процесів, за допомогою яких вирішуються спори та конфлікти без звернення до формальної системи судочинства» [2].

«Медіація, так само як і арбітраж, є альтернативним по відношенню до судочинства способом вирішення спорів» [3].

Закон України «Про медіацію» було прийнято 16 листопада 2021 року і даний закон передбачив можливість здійснення в Україні такого поширеного в демократичних країнах способу альтернативного вирішення спорів, як медіація. Згідно з даним законом «медіація - позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів» [4].

Проте, треба зауважити, що ще до прийняття Закону України «Про медіацію» в новій редакції Цивільного процесуального кодексу України від 3 жовтня 2017 року фактично в Україні було запроваджено інститут медіації у вигляді врегулювання спору за участю судді (глава 4 розділу III ЦПКУ) з тією лише різницею, що в ролі медіатора виступав не «спеціально підготовлена нейтральна,

незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію» [4] (як в країнах з громадянським суспільством), а суддя, тобто, такий посередник (медіатор), що представляє державу.

Введення в українському законодавстві інституту врегулювання спору за участю судді породило низку теоретичних та практичних проблем, зокрема, питання: чи є врегулювання спору за участю судді судочинством?

Хоча за усіма ознаками, крім особи посередника у вирішенні спору, інститут врегулювання спору за участю судді співпадає з медіацією, у зв'язку з чим в навчальних програмах деяких вишів цей інститут навіть відносять до альтернативних судочинству способів вирішення спорів. Проте, є принципова різниця між інститутом врегулювання спору за участю судді та інститутом медіації: відносини сторін спору із суддею є публічно-правовими; в той час, як відносини сторін спору із медіатором в рамках медіації є приватноправовими. Суддя згідно із Конституцією України Закон України «Про судоустрій і статус суддів» є представником державної влади, який діє від імені держави і держава оплачує його роботу. Суди в Україні здійснюють правосуддя відповідно до визначених законом процедур судочинства [5]. Таким чином, будучи представником державної влади при виконанні своїх службових обов'язків суддя назагал не може вступати із сторонами спору у приватно-правові відносини, зокрема у відносини з медіації. Публічно-правові відносини, як відомо, регулюються імперативним методом (методом владних вказівок). Проте, Цивільний процесуальний кодекс України при врегулюванні спору за участю судді не передбачає відносин субординації та підпорядкування та категоричної та детальної регламентації поведінки учасників правових відносин. Публічно-правові за своєю природою відносини між сторонами спору та суддею в Цивільному процесуальному кодексі України будуються точно на таких же засадах, як і приватноправові відносини між сторонами спору та медіатором в процесі медіації. Таким чином, на нашу думку, врегулюванні спору за участю судді не може бути віднесено до судочинства, а передбачений Цивільним процесуальним кодексом України інститут врегулюванні спору за участю судді суперечить передбаченим Конституцією України та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» функціям та задачам суду.

Список використаних джерел

1. Рябчук. М. Ю. Громадянське суспільство. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-31976>.
2. Швецова Л. Альтернативні способи вирішення спорів. Вісник НААУ № 1-2 (98) 2024. URL: <https://unba.org.ua/publications/8920-al-ternativni-sposobi-virishennya-sporiv.html>.
3. Петрина В.Н. Вирішення зовнішньоекономічних спорів шляхом медіації. Юридичний науковий електронний журнал. №11, 2024. С. 195-198. URL: <http://www.lsej.org.ua>.
4. Закон України «Про медіацію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>.
5. Закон України «Про судоустрій і статус суддів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.